

Τα μηνύματα της συνάντησης Μακρόν- Σόλτς

Δρ. Χρήστος Ζιώγας

09/05/2022, 19:42

Η έως τώρα εξωτερική πολιτική του Γάλλου Προέδρου ακολούθησε, κατά το μάλλον ή το ήττον, τους βασικούς άξονες του γκωλικού προτύπου

Η επανεκλογή του Εμμανουέλ Μακρόν κατά τον 2ο γύρο των προεδρικών εκλογών στο ύπατο αξίωμα της Γαλλικής Δημοκρατίας, εξελίχθηκε σε τυπική διαδικασία. Την 24η Απριλίου επικράτησε με 58.5% των ψηφισάντων/σών, έναντι 41.5%, της Μαρί Λεπέν η οποία ήταν για δεύτερη φορά ανθυποψήφιά του. Στις προηγούμενες εκλογές του 2017, τα ποσοστά ήταν αντιστοίχως 66.10% έναντι 33.90%. Κατά την πρώτη του θητεία στο Μέγαρο των Ηλυσίων, ο Μακρόν απέδειξε ότι είναι βαθύτατα πολιτικό ον. Ο ίδιος υπήρξε μέλος του σοσιαλιστικού κόμματος και Υπουργός Οικονομικών, Βιομηχανίας και Ψηφιακής Πολιτικής στην Κυβέρνηση του Μανουέλ Βαλλς, επί προεδρίας του σοσιαλιστή Φρανσουά Ολάντ. Ο ύστερος αυτοπροσδιορισμός του ως φιλελεύθερος και η προϋπηρεσία του ως ανώτατο τραπεζικό στέλεχος δημιούργησε κατά την πρώτη υποψηφιότητά του τις προσδοκίες ή ανησυχίες -αναλόγως την οπτική- μίας μάλλον τεχνοκρατικής διακυβέρνησης, οι οποίες όμως μετουσιώθηκαν σε δύσκολες αποφάσεις προσαρμογής στα πεδία της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής.

Είναι γεγονός ότι τόσο η πρώτη εκλογή Μακρόν, όσο και η πρόσφατη επανεκλογή του συνιστούν νίκες, όχι όμως οριστικές έναντι των αντι-ευρωπαϊκών και ακροδεξιών κομμάτων και τάσεων της γαλλικής -κι όχι μόνο- κοινωνίας. Η εκλογική του επικράτηση σε μεγάλο βαθμό βασίστηκε στο γεγονός ότι ενσωμάτωσε κατά την προηγούμενη πενταετία τις ανησυχίες ενός σημαντικού τμήματος της γαλλικής κοινωνίας όσον αφορά τον συλλογικό της προσανατολισμό, ο οποίος έως τότε είχε αφηθεί στις ορέξεις μιας μεταμοντέρνας πλαναισθησίας υπό τα κελεύσματα της κυρίαρχης πολιτικής ορθότητας. Οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες στην γαλλική κοινωνία είναι υπαρκτές και εμφανείς, αλλά δεν αποτέλεσαν μάλλον το βασικό πολιτικό διακύβευμα στις προεδρικές εκλογές. Οι επερχόμενες βουλευτικές εκλογές θα μας δώσουν μία ευκρινέστερη εικόνα σχετικά με τις επιλογές της γαλλικής κοινωνίας για την επόμενη πενταετία. Η θεσμική πρόβλεψη για μέγιστο αριθμό εκλογής στον προεδρικό θώκο –δυσ- σε συνδυασμό με το εκλογικό αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών – κατά πόσο θα αναγκαστεί σε κάποια ανεπιθύμητη ή όχι «συγκατοίκηση»- προσδιορίζουν το πλαίσιο της δεύτερης θητείας του Εμμανουέλ Μακρόν. Η ιστορική συγκυρία αναγάγει την δεύτερη προεδρία του σε κρίσιμη τόσο για την Γαλλία, όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση και αναντίρρητα σημαντική για την Ελλάδα και την Κύπρο.

Αν στο πεδίο της εσωτερικής πολιτικής δέον είναι να αναμείνουμε και τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών, στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας, ως εμπόμπουσες στις αποκλειστικές προεδρικές αρμοδιότητες, οι όποιες εκτιμήσεις δεν θα χαρακτηριστούν ως θεσμικά πρόωρες. Μεταπολεμικά η Γαλλία πρωτοστάτησε στην υιοθέτηση πολιτικών, οικονομικών και αμυντικών δομών στην Δυτική Ευρώπη, κατάσταση που συνέβαλε στην άμβλυνση των ενδοευρωπαϊκών αντιπαραθέσεων, την επιτυχημένη κατάληξη του Ψυχρού Πολέμου καθώς και την μεταψυχροπολεμική μετάβαση των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης προς τους δυτικούς θεσμούς. Η έως τώρα εξωτερική πολιτική του Γάλλου Προέδρου ακολούθησε, κατά το μάλλον ή το ήττον, τους βασικούς άξονες του γκωλικού προτύπου. Ακροθιγώς, η γνωστή φράση του περί του «εγκεφαλικά νεκρού NATO», οι συνεχείς παραινέσεις προς τους εταίρους του να δρομολογηθεί η αυτόνομη αμυντική πολιτική από την ΕΕ και η προσπάθεια να βρεθεί ένα πλαίσιο συνεννόησης με την Ρωσική Ομοσπονδία αντλούν από την γκωλική παράδοση. Κι αν κατά την πρώτη θητεία υπήρξε δυσκολία στην ανάδειξη του γκωλικού περιεχόμενο των επιλογών του Μακρόν, το πιθανότερο είναι πως οι απαιτήσεις της δεύτερης θα κάνουν εμφανέστερες τις γκωλικές καταβολές στην εξωτερική πολιτική του νυν Προέδρου και θα καταδείξουν το διαχρονικό χαρακτήρα των αφετηριακών παραδοχών του πρώτου Προέδρου της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας.

Είναι γεγονός πως ο Πόλεμος στην Ουκρανία αναδεικνύει την ανάγκη ύπαρξης και

πρωτοκαθεδρίας της Ατλαντικής Συμμαχίας στο στρατηγικό πεδίο για το σύνολο των κρατών της ανατολικής Ευρώπης. Υπό αυτή την συνθήκη, διαιωνίζεται η αναγκαιότητα παρουσίας των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ηνωμένου Βασιλείου στον ευρωπαϊκό χώρο και η κυριαρχία τους στα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Η Γαλλία βρίσκεται στη δύσκολη θέση, ξανά όπως και τις δεκαετίες του '50 και του '60, να επιζητά εξισορροπητικές επιλογές έναντι των δύο αγγλοσαξονικών δυνάμεων. Ήδη βίωσε στην περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας τον αποκλεισμό της από την αγγλοσαξονική σύμπραξη που υποστασιώνει η ΑUKUS. Κι αν την δεκαετία του '60 το Παρίσι προσέγγισε την Δυτική Γερμανία και περιόρισε την στρατιωτική του συμμετοχή στο NATO, επιβάλλοντας την πυρηνική του αυτονομία, η παρούσα συγκυρία είναι μάλλον απαιτητικότερη. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επιλέξει πολιτική περιχαράκωσης και εξασθένησης της Ρωσικής Ομοσπονδίας, γεγονός που εμποδίζει τις γαλλικές στοχοθεσίες για την εμπέδωση της ευρωπαϊκής τάξης μέσω της μερικής προσμέτρησης των ρωσικών απαιτήσεων στην ανατολική Ευρώπη, συνθήκη που θα περιόριζε ταυτόχρονα τον ρόλο του NATO. Ακολούθως, η Γερμανία δεν φαίνεται διατεθειμένη να χρησιμοποιήσει την οικονομική της πρωτοκαθεδρία στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη για να πείσει αυτές τις χώρες, ώστε να συνδράμουν προς την στρατηγική αυτονομία της ΕΕ. Είναι γεγονός πως το Βερολίνο δεν φαίνεται διατεθειμένο να έρθει σε ρήξη με τους αγγλοσάξονες.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και τα επιγενόμενά της κατέδειξαν το στρατηγικό έλλειμμα της ΕΕ, χωρίς να σηματοδοτεί την απαρχή της έσωθεν κάλυψής του. Ήδη, δύο παραδοσιακά ουδέτερες χώρες, η Σουηδία και η Φιλανδία, συζητούν την εισδοχή τους στο NATO, κι όχι τον τρόπο εκκίνησης της διαδικασίας στρατηγικής χειραφέτησης της ΕΕ. Είναι βέβαιο ότι ο επανεκλεγείς Πρόεδρος Μακρόν θα επαναδραστηριοποιηθεί στο διεθνές και ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, έχοντας επίγνωση των δυσχερειών τόσο εντός των διμερών και πολυμερών σχημάτων του δυτικού κόσμου, όσο και ευρύτερα. Στην παρούσα συγκυρία, οι Ηνωμένες Πολιτείες αξιώνουν από τους συμμάχους τους συστρατεύσεις για μία σειρά ζητημάτων, που είναι σαφώς πιο απαιτητικές και κοστοβόρες εν σχέση με την πρώιμη μεταψυχροπολεμική περίοδο. Είχε άλλο στρατηγικό περιεχόμενο και οικονομικό αντίκτυπο η επιδίωξη συνδρομής των συμμάχων της Ουάσιγκτον στην επεμβατική της φρενίτιδα στην Γιουγκοσλαβία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν, εν συγκρίσει με την τωρινή έμμεση πολεμική αντιπαράθεση με τη Ρωσική Ομοσπονδία, την επιβολή κυρώσεων -τη συνέχιση αντίστοιχου καθεστώτος έναντι του Ιράν- και αντικατάσταση προμήθειας του ρωσικού φυσικού αερίου με το ακριβότερο αμερικανικό. Παρωθούνται οι Ηνωμένες Πολιτείες, στην προσπάθεια διατήρησης της ηγεμονίας τους και του επαγόμενου ανταγωνισμού με την Κίνα, σε επιλογές ακόμη και προς τους συμμάχους τους που έχουν περισσότερο χαρακτήρα επιβολής και λιγότερο πειθούς.

Είναι γεγονός ότι η Ουάσιγκτον πρωτοστάτησε τα τελευταία 40 έτη στο φαινόμενο το οποίο καταχρηστικά ονομάστηκε παγκοσμιοποίηση, προσδιορίζοντας της πρόωρα και βεβιασμένα την τελεολογική της προοπτική. Συγκαιρινά, είναι πλέον εμφανές πως ο ηγεμόνας έχει επιλέξει να αυξομειώνει την ένταση του φαινομένου και να αναθεωρεί τα κανονιστικά της πλαίσια ανάλογα με τα συμφέροντά του. Οι Ηνωμένες Πολιτείες επιλέγουν όλο και συχνότερα την «πολιτικοποίηση» των αρνητικών τροπών που έχει για τις ίδιες η παγκοσμιοποίηση, κυρίως στον οικονομικό τομέα, και κάνουν χρήση των κανονιστικών της ρυθμίσεων έναντι των ανταγωνιστών τους, είτε αυτά λέγονται δασμοί, είτε κυρώσεις. συνιστώντας πλέον εργαλεία εξαναγκασμού του State Department. Ταυτόχρονα, είναι πρόδηλη και η περαιτέρω στρατικοποίηση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, όπου αυτό προσδιορίζεται ως αναγκαίο. Διαχρονικά, το Παρίσι επιζητούσε όσο το δυνατόν πιο ισόρροπες διατλαντικές σχέσεις και υψηλό βαθμό αυτονομίας στην άσκηση της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής. Συγκαιρινά, η διατλαντική ισορροπία αμφισβητείται και τα περιθώρια ανεξάρτητης δράσης περιορίζονται.

Στο εσωτερικό πεδίο, ο Γάλλος Πρόεδρος θα επιδιώξει τη βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος, κατάσταση που αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για να αμβλύνει τις σημαντικές κοινωνικές ανισότητες. Αμφότερες οι συνθήκες θα περιορίσουν τις ακραίες και εξωσυστημικές δυνάμεις καθώς και θα βελτιώσουν τις δυνατότητες ευκολότερης ενσωμάτωσης των μεταναστών στη γαλλική κοινωνία. Εξίσου κρίσιμο, ίσως και σημαντικότερο, είναι η συνέχιση της πολιτικής, που δρομολογήθηκε κατά την πρώτη του θητεία, σύμφωνα με την οποία οι κρατικές πολιτικές οφείλουν να συνδράμουν στη βούληση της γαλλικής κοινωνίας να συνεχίσει να υπάρχει στη βάση των ιδιοσυστατικών της χαρακτηριστικών. Η περαιτέρω γαλλική ανάταξη θα δώσει ώθηση και στην στάσιμη

διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, δίχως να μπορούμε να προσδιορίσουμε εκ των προτέρων σε ποιο βαθμό. Η προσμονή πως η παρούσα κρίση θα επιταχύνει την συσσωματική διαδικασία στη Γηραιά Ήπειρο παραμένει υπόθεση εργασίας, η οποία για να τελεσφορήσει πρέπει να συντρέξουν αρκετοί και εν πολλοίς αστάθμητοι παράγοντες, καθώς και να καμφθούν οι διαχρονικές αγγλοσαξονικές αντιρρήσεις. Μέχρι στιγμής με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία ανένηψε το «εγκεφαλικά νεκρό» NATO, κάνοντας δυσκολότερες τις προϋποθέσεις στρατηγικής χειραφέτησης της ΕΕ. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θα επέλθει -αν επέλθει- όχι ως μία αυτοεκπληρούμενη προφητεία και λόγω ότι σε κάθε κρίση θα επισημαίνουμε την απουσία της, αλλά όταν θα το επιτρέψουν εθνικοί, ενδοευρωπαϊκοί και εξωγενείς παράγοντες. Επομένως, η προσμέτρηση ενδογενών και εξωγενών παραγόντων είναι κρίσιμη, ώστε να ελεγχθούν οι φυγόκεντρες τάσεις και να προφυλαχθεί ως κόρη οφθαλμού το τωρινό επίπεδο ολοκλήρωσης, ευελπιστώντας ότι συν τω χρόνω θα προκύψουν συνθήκες περαιτέρω εμβάθυνσής του. Είθε ο Εμμανουέλ Μακρόν να αποδειχθεί ότι έχει τις ικανότητες να επανεκκινήσει την ενοποιητική διαδικασία στην ένταση και τον βαθμό που είναι επιθυμητή και αποδεκτή από τις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η διακυβερνητική λογική ολοκλήρωσης εξακολουθητικά, όπως πιθανότατα και τώρα, παραμένει η ασφαλέστερη επιλογή.

Παρενθετικά και ακροτελεύτια, εφ' όσον τα προαναφερθέντα αποτυπώνουν έστω και μερικώς την παρούσα διεθνοπολιτική κατάσταση, είναι ευκολά αντιληπτό ότι οι δυσκολίες της συγκυρίας γίνονται οξύτερες για κράτη με σαφώς ισχνότερες -των γαλλικών- δυνατότητες και τα οποία διαχρονικά έχουν προσδοκίες έξωθεν διασφαλίσεων. Υπό αυτές λοιπόν τις συνθήκες παρόξυνσης του ανταγωνισμού στο διεθνές σύστημα και της αδυναμίας της ΕΕ να προσδιορίσει ένα κοινό στρατηγικό περιεχόμενο των δράσεών της, τα κράτη που υιοθετούν μία ετερόφωτη στρατηγική συμπίεση -που αυτάρεσκα προσδιορίζεται ως οικείος και σαφής στρατηγικός προσανατολισμός, ο οποίος όμως θολώνει στην πρώτη δυσκολία και καταντά θέατρο σκιών σε ακόμη πιο απαιτητικές περιστάσεις- θα επωμιστούν το κόστος του παρασιτισμού τους.

*** Ο Χρήστος Ζιώγας είναι Διδάσκων Διεθνείς Σχέσεις στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Παν/μίου Αιγαίου και εντεταλμένος Λέκτορας στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων.**